

pacte successori s'ha inclòs com a estipulació d'un protocol familiar escriturat signat també per altres persones no legitimades per a pactar la successió ex art. 431-2, el remei revocatori només regirà entre els atorgants del pacte.

La constància en el pacte de la finalitat de manteniment i preservació indivisa de l'empresa o l'establiment no només és rellevant als efectes que acabem d'apuntar. També ho és si el bé en qüestió es disgrega o es perd —encara que sigui per circumstàncies alienes a la voluntat dels atorgants del pacte: p.e., per liquidació forçosa— abans de la transmissió successòria. Aquest esdeveniment, si s'ha elevat el manteniment o la transmissió indivisa del bé a la categoria de finalitat determinant del pacte, comportarà la possibilitat de revocar-lo unilateralment [art. 431-14. 1 c)], eventualment, amb dret del frustrat successor a ser compensat per les inversions efectuades en la confiança de la seva adquisició futura (art. 431-16.2). La transcendència d'aquest efecte i de les seves conseqüències n'aconsellen la regulació amb disposicions *ad hoc* en el mateix pacte successori.

ARTICLE 431-7

Forma del pacte successori

1. Els pactes successoris, perquè siguin vàlids, s'han d'atorgar en escriptura pública, que no cal que sigui de capítols matrimonials. L'escriptura de pacte successori pot contenir també estipulacions pròpies d'un protocol familiar i altres estipulacions no successòries, però no disposicions d'última voluntat.

2. En els pactes successoris atorgats amb caràcter preventiu o que contenen reserva per a disposar o donar, s'ha de fer constar l'hora de l'atorgament.

3. Els atorgants d'un pacte successori que no siguin causants de la successió futura poden delegar en poder especial la compareixença a l'acte de formalització del pacte, sempre que l'escriptura pública d'apoderament reculli el contingut complet de llur voluntat.

COMENTARI*

SUMARI. I. REGULACIÓ ANTERIOR I MODIFICACIONS. II. EL PROTOCOL FAMILIAR. III. PACTES SUCCESSORIS AMB CARÀCTER PREVENTIU I RESERVA PER A DISPOSAR. IV. ATORGAMENT PER PODERS.

I. REGULACIÓ ANTERIOR I MODIFICACIONS

Una de les novetats que presenta el Llibre quart del CCCat pel que fa als pactes successoris és la seva forma. En efecte, una de les finalitats de la modificació del CS era, precisament, modernitzar aquesta institució. Tot i que sempre s'ha configurat com un

* Per Laura ALASCIO CARRASCO.

El comentari als arts. 431-7 i 431-8 es realitzen en el marc de l'ajut concedit dins la convocatòria de suport a les activitats dels grups de recerca de Catalunya («Grup de recerca en Dret Patrimonial», 2009 SGR 1535), coordinat pel Prof. Dr. Joan Egea Fernández.

negoci amb forma *ad solemnitatem*, en el ja derogat CS (art. 67), els heretaments es configuraven com una figura no només familiar, sinó matrimonial, en exigir com a requisit de validesa el seu atorgament en capítols matrimonials. De fet, es caracteritzava per tenir un contingut successori, formulació contractual i com a causa legitimadora el matrimoni (PUIG I FERRIOL, *Com. Edersa*, XXVII-2, 1990, 132). Tradicionalment, s'entenia que la conjunció del dret de família i dret de successions que representaven els capítols matrimonials —incloent-hi heretaments— constituïen un veritable estatut de l'empresa familiar, que fins el segle XX era majoritàriament agrària (JOU, *El patrimoni*, IV, 2005, 360; *vid.* LÓPEZ BURNIOL, *Com. CS Bosch*, I, 1994, 327 i 328, per als orígens de la institució).

La redacció del Llibre quart es deslliga del requisit matrimonial en exigir únicament el seu atorgament en escriptura pública tot especificant que no és necessari que l'escriptura sigui de capítols matrimonials. D'aquesta manera, la manca d'atorgament del pacte en escriptura pública implicarà sanció de nul·litat tal com preveu l'art. 431-9 CCCat.

Aquesta disposició complementa els articles 431-2 i 431-3 CCCat, relatius als possibles atorgants dels pactes successoris, els quals també han sofert una modificació considerable del seu règim respecte la regulació anterior. D'aquesta manera s'obre la porta a la possibilitat d'atorgar pactes fora del vincle matrimonial i ja es permet que persones unides en unions estables o que, senzillament el pare o la mare pactin amb el seu fill o filla. En efecte, si l'atorgament de pacte successori no està restringit als «contraents» o als «fills dels contraents» és lògic que la forma preceptiva ja no sigui la tradicional de capítols matrimonials.

II. EL PROTOCOL FAMILIAR

L'art. 431-7.1 CCCat esmenta addicionalment la possibilitat que l'escriptura d'atorgament del pacte *contingui* previsions «pròpies d'un protocol familiar i altres estipulacions no successòries». Cal remarcar que en aquest article relatiu a la forma dels pactes, el CCCat inclou qüestions pròpies del contingut del mateix, matèria regulada a l'art. 431-5 CCCat. En qualsevol cas, el precepte es refereix a la situació en què en la mateixa escriptura de pacte successori s'inclouen també les estipulacions pròpies del protocol, però també és possible que es doni la situació inversa; és a dir, incloure un pacte successori en un protocol familiar, cas que es comentarà més endavant.

El protocol és una eina emprada per les empreses familiars per tal de coordinar-ne el funcionament i preveure la successió de les mateixes. En efecte, les empreses familiars constitueixen bona part del teixit empresarial de la societat, catalana i espanyola. Aquestes empreses tenen la particularitat que la seva titularitat i gestió recau en mans de persones unides per vincles familiars, la qual cosa fa que les seves necessitats empresarials estiguin interrelacionades amb aquests vincles (no existeix, en general, una definició unívoca d'empresa familiar; tanmateix, GARRIDO DE PALMA ofereix una aproximació al que pot considerar-se com empresa familiar a *El patrimoni*, IV, 2005, 65).

Un dels problemes principals de les empreses familiars és assegurar la seva supervivència en les successives generacions, de manera que quedi en mans de la família sense perdre rendibilitat i competitivitat en el mercat. En efecte, un dels majors obstacles per a la continuació d'aquestes empreses és el fet que les successives generacions poden disseminar el control, la gestió eficient, i, per tant, comprometre la seva continuïtat. L'empresa familiar, com a unitat organitzativa, no compta amb un estatut jurídic únic que prevegi la seva destinació en morir el seu titular. Es produeix una fractura en la continuïtat de l'empresa en entrar en joc les regles de la successió *mortis causa*, ja que aquestes no contempen el fenomen empresarial com quelcom separat de la persona física sinó que l'integra en la massa hereditària, que, llavors sí, es tracta com una unitat.

Una solució a aquest fraccionament de règim jurídic és el recurs al protocol familiar, un conjunt d'acords de naturalesa mercantil, successòria i familiar i normalment de caràcter privat, que tenen com a finalitat l'organització corporativa de l'empresa i les relacions professionals i econòmiques entre la família i l'empresa (NIETO, 2005, 89).

És per això, que el legislador ha volgut fer esment exprés a la possibilitat que el pacte contingui provisions «pròpies» d'un protocol familiar —tot i que la ubicació no hagi estat gaire afortunada—. S'introdueix així la referència a aquest instrument relativament nou i que encara no té regulació substantiva pròpia. Sobta que el CCCat faci referència al estipulacions «pròpies» del protocol ja que aquestes no es troben formalment definides al nostre ordenament. En realitat, tan sols un Reial Decret (RD 171/2007, de 9 de febrer; BOE núm. 65, de 16 de març) s'ocupa del protocol, i només en seu de la publicitat del mateix. L'objecte del RD (art. 1) és regular la publicitat dels protocols familiars de societats mercantils no cotitzades, i, en particular, el seu accés al Registre Mercantil. Per aquesta raó, tal i com diu la seva EM, el RD no fa cap referència al llarg del seu articulat als aspectes «subjectius, objectius i formals», ni tampoc al contingut del protocol, al qual remet a l'autonomia de la voluntat. De fet, el protocol és una eina que s'ha desenvolupat a través de la pràctica professional per intentar donar resposta a la problemàtica de la transmissió de l'empresa familiar i normalment es dissenya *ad hoc* per a cada família empresària. Per això el legislador català, pensant en la atipicitat i falta de regulació substantiva del protocol, ha complementat la seva menció amb la possibilitat que l'escriptura del pacte contingui, en general, altres estipulacions no successòries, i per això exclou expressament les disposicions d'última voluntat.

En tot cas, és clar que el legislador va tenir ben present l'empresa familiar en modificar les disposicions en matèria d'heretaments, com també ho demostra l'art. 431-6 CCCat que inclou la possibilitat d'establir una finalitat per al pacte i, en concret, el manteniment i la continuïtat de l'empresa familiar, en relació amb l'art. 431-25.2 CCCat que possibilita imposar que l'instituït atorgant del pacte o el tercer beneficiari autoritzin la transmissió onerosa de l'empresa o de les accions o participacions que la representin.

Ara bé, no s'ha d'oblidar que un protocol familiar és un conjunt d'acords que no necessita de cap requisit de forma per a la seva validesa, raó per la qual un pacte successori contingut en un protocol familiar, només serà vàlid si compleix tots els requisits que exigeix el Llibre quart CCCat, no tan sols de forma, de manera que el protocol haurà de constar en escriptura pública, sinó que els atorgants han de pertànyer al grup de persones que determina l'art. 431-3 i tenir la capacitat exigida per l'art. 431-4 (EGEA,

RJC, 2009, 24). El protocol pot contenir acords de diversa naturalesa i eficàcia, raó per la qual també és possible mencionar el pacte en el protocol, que pot haver estat elevat a públic o no, i adjuntar l'escriptura d'atorgament del pacte com a document d'execució del protocol, solució especialment indicada quan algun aspecte del protocol o del pacte vol mantenir-se reservat, bé al públic, bé a altres membres de la família.

III. PACTES SUCCESSORIS AMB CARÀCTER PREVENTIU I RESERVA PER A DISPOSAR

Adicionalment al requisit d'atorgar el pacte en escriptura, si aquest es configura com a preventiu, caldrà incloure l'hora de l'atorgament. En efecte, el pacte successori amb caràcter preventiu, regulat en seu d'heretament a l'art. 431-21 CCCat és aquell que té la particularitat d'ésser revocable unilateralment per testament notarial obert o un altre heretament, ambdós posteriors, o, dit d'una altra manera, la seva eficàcia està condicionada al fet que no hi hagi institució d'hereu vàlida posterior.

En seu d'atribucions particulars el caràcter preventiu del pacte està contemplat a l'art. 431-29.2 CCCat. No obstant, l'objectiu de l'heretament preventiu és, precisament, prevenir la successió intestada, i d'aquí el seu nom, raó per la qual els pactes successoris d'atribucions particulars amb caràcter preventiu no tenen gaire sentit en tant que no prevenen l'*abintestat* (vid. comentari a l'art. 431-21, apartat I).

Així mateix, en els heretaments amb reserva per a disposar ha de constar l'hora de l'atorgament en tant que la seva eficàcia revocatòria contemplada deixaria sense efecte les donacions per causa de mort, codicils i memòries testamentàries anteriors encara que hi fossin compatibles (art. 431-23); és a dir, si tenen com a objecte un bé que posteriorment el causant es reserva per a disposar o donar, el bé quedarà afectat a l'heretament fins que el causant fes ús de la seva facultat dispositiva.

Tanmateix, aquesta es considera una formalitat que no determina per si sola la nul·litat del pacte (vid. comentaris als arts. 431-9-I.1.C, i 422.1-II.1). En altres paraules, un pacte successori amb caràcter preventiu o reserva per a disposar on no constés l'hora seria vàlid si el mateix dia no s'hagués atorgat un altre instrument susceptible de revocar-lo.

Ara bé, en cas que el mateix dia sí se n'hagi atorgat un altre ens podem trobar amb dues situacions. La primera és que el requisit d'hora sigui una formalitat essencial com és el cas dels testaments i codicils notarians (arts. 421-13, 421-15 i 421-20.3 CCCat). En aquest supòsit, serà nul el pacte successori, testament o codicil on no hi consti l'hora.

D'altra banda, és possible que el requisit de la constància de l'hora no sigui essencial (testament i codicil hològrafs o pacte successori sense caràcter preventiu ni reserva per a disposar) amb la qual cosa es pot donar la situació on el mateix dia s'hagin atorgat un heretament preventiu i un testament hològraf ambdós vàlids. En matèria de testaments, MARSAL (*Quinzenes Jornades*, 2009) entén que en cas que el mateix dia s'atorgui un testament notarial amb indicació de l'hora i un altre d'hològraf sense, tots dos serien nuls excepte en el cas que es pogués determinar per algun mitjà quin dels dos es va atorgar abans. Per contra, ROCA TRIAS (*Institucions*, III, 2004, 195) considera que només seria nul aquell on no constés l'hora.

IV. ATORGAMENT PER PODERS

L'atorgament del pacte successori és, per al futur causant, un acte personalíssim, de la mateixa manera que el testament, raó per la qual haurà de comparèixer personalment. Ara bé, els altres atorgants que no siguin causants, podran comparèixer per representant mitjançant poder especial notarial.

Aquest article ha modificat el règim de l'atorgament per poders previst en l'art. 67 CS —i 63 CDCC— en el sentit que la regulació anterior també reconeixia al futur causant de la successió atorgar l'heretament mitjançant poder especial. El poder havia de contenir el contingut complet del pacte, de manera que en puritat no es podia parlar de representació sinó d'actuació mitjançant un *nuntius* (PUIG I FERRIOL, *Com. Edersa*, XXVII-2, 1990, 144). En canvi, el 431-7.3 només preveu l'actuació mitjançant *nuntius* de l'atorgant no causant, és a dir, de l'acceptant, la declaració de voluntat del qual serà únicament si accepta —o no— la condició d'hereu o beneficiari de l'atribució particular.

Tal i com apunta EGEA (*RJC*, 2009, 41) si la raó per la qual s'exigeix aquesta mena d'apoderament especial és el caràcter personalíssim de l'acte, hauria estat més lògic permetre a l'atorgant causant actuar mitjançant *nuntius*, tal i com disposava l'art. 67 CS, i a l'atorgant no causant actuar mitjançant representant.

ARTICLE 431-8

Publicitat dels pactes successoris

1. Els pactes successoris s'han de fer constar en el Registre d'Actes de Darrera Voluntat en la forma, en el termini i amb l'abast que estableix la normativa que el regula. Amb aquesta finalitat, el notari que autoritza l'escriptura que els conté ha de fer la comunicació procedent.

2. Els heretaments i les atribucions particulars ordenats en pacte successori es poden fer constar en el Registre de la Propietat, en vida del causant, per mitjà de nota al marge de la inscripció dels béns immobles inclosos en l'heretament i que no hagin estat transmesos de present o dels béns immobles que siguin objecte d'una atribució particular.

3. Si els heretaments o atribucions particulars inclouen o tenen per objecte accions nominatives o participacions socials, es poden fer constar, en vida del causant, en els respectius assentaments del llibre registre d'accions nominatives o del llibre registre de socis.

4. Si la finalitat d'un pacte successori és el manteniment i la continuïtat d'una empresa familiar, se'n pot fer constar l'existència en el Registre Mercantil amb l'abast i de la manera que la llei estableix per a la publicitat dels protocols familiars, sens perjudici que hi constin, a més, les clàusules estatutàries que hi facin referència.

COMENTARI*

SUMARI. I. REGISTRE D'ACTES D'ÚLTIMA VOLUNTAT. II. REGISTRE DE LA PROPIETAT. III. LLIBRE D'ACCIIONS NOMINATIVES O LLIBRE REGISTRE DELS SOCIS. IV. REGISTRE MERCANTIL.

I. REGISTRE D'ACTES D'ÚLTIMA VOLUNTAT

L'art. 431-8.1 CCCat preveu la inclusió dels pactes successoris al Registre General d'Actes d'Última Voluntat. Aquest registre està regulat a l'annex II del Reglament del Notariat de 1944, l'art. 3 del qual disposa que el Registre prendrà raó de tot acte relatiu a l'última voluntat autoritzat per un notari, qui també ho haurà de comunicar al Deganat del seu Col·legi Notarial en un termini de tres dies (art. 11 Annex II RN).

Així mateix, s'hauria de notificar igualment la seva revocació per alguna de les causes previstes a l'art. 431-12 a 431-14 CCCat, donat que també la revocació ha de constar en escriptura pública (art. 431-15 CCCat).

Cal remarcar que les dades del Registre no són de públic accés i l'art. 5 Annex II RN especifica les persones legitimades per demanar la certificació corresponent. En particular, es podrà expedir certificació a l'autoritat judicial i a l'atorgant o a un mandatari amb poder especial atorgat per notari. També la pot demanar qualsevol interessat un cop hagin transcorregut 15 dies de la mort el causant; la certificació només dóna raó de l'atorgament, però no del contingut de l'acte.

II. REGISTRE DE LA PROPIETAT

Si el pacte successori té per objecte béns immobles, es podrà fer constar al Registre de la Propietat. Cal partir de la diferent eficàcia que tenen, d'una banda els heretaments sense transmissió de béns de present, és a dir, que només confereixen la qualitat d'hereu (arts. 431-19 i 431-29 CCCat) així com els pactes successoris d'atribució particular i, de l'altra, els heretaments que sí porten aparellada una transmissió de béns de present (431-19 CCCat). Distinció que ja trobem a l'art. 77 RH, que preveu la inscripció de béns «adquirits» o «que hagin d'adquirir-se en el futur» per virtut de contracte successori.

En el primer cas, l'heretament sense adquisició de béns de present o el pacte successori d'atribució particular, si bé no comporten transmissió de la titularitat dels béns, també tenen accés al Registre, des del moment del seu atorgament, ja que originen en vida de l'heretant una modificació de transcendència real en les facultats dispositives sobre els béns (ROCA SASTRE i ROCA-SASTRE MUNCUNILL (*Derecho Hipotecario*, VI, 2008, 129). De fet, l'art. 7 RH permet la inscripció de qualsevol acte o contracte que «modifique, desde luego, o en el futuro, algunas de las facultades del dominio sobre bienes inmuebles o inherentes a derechos reales». En aplicació d'aquesta mateixa regla, el precepte que aquí comentem preveu expressament que l'accés al Registre es produï-

* Per Laura ALASCIO CARRASCO.

xi mitjançant la nota al marge d'aquests pactes, amb els límits dispositius que s'hi prevegin (*vid. p. e.* l'art. 431-25.2 per a la transmissió onerosa de l'empresa familiar. Així mateix, si el pacte resta sense efecte per qualsevol de les causes previstes, també es podrà fer constar al Registre.

Pel segon cas, és a dir, si l'heretament comporta transmissió de béns de present a més de la condició d'hereu, es produeix un canvi en la titularitat de tots o alguns dels béns objecte de l'heretament. Pel que fa als béns immobles, es podrà inscriure aquest canvi de titularitat efectiva, de l'heretant a l'heretat d'acord amb allò previst a l'art. 2.1 LH segons el qual es poden inscriure «*[l]os títulos traslativos o declarativos del dominio de los inmuebles o de los derechos reales impuestos sobre los mismos*». El títol que legitima la inscripció és el contracte successori, tal com disposa l'art. 14 LH. Així mateix, s'hauran de fer constar les limitacions al dret de l'adquirent que hi puguin haver, com ara pactes reversionals, reserves d'usdefruit, etc. (EGEA, *RJC*, 2009, 55).

No cal fer constar en el Registre les reserves per a disposar i les assignacions a les llegendes tal com preveu l'art. 431-22 CCCat ja que aquestes no formen part de l'heretament.

Tal com posa de manifest EGEA (*RJC*, 2009, 56) si l'heretant adquireix altres béns amb posterioritat a l'atorgament de l'heretament, caldrà anotar al marge aquest fet presentant al Registre l'escriptura d'atorgament; i en cas que s'hagués pactat que l'hereu adquireixi els béns a mesura que ho faci l'heretant es podrà inscriure el canvi de titularitat dels béns immediatament.

Es pot plantejar la qüestió de si poden ser objecte d'inscripció els pactes amb caràcter preventiu. En tant que aquests pactes són lliurement revocables no sembla que la seva inscripció sigui de gaire utilitat a l'hereu instituït preventivament.

III. LLIBRE D'ACCIONS NOMINATIVES O LLIBRE REGISTRE DELS SOCIS

Quan els heretaments tenen per objecte accions nominatives o participacions socials es podrà fer constar al llibre registre d'accions nominatives o al llibre registre de socis respectivament.

Ara bé, cal fer una distinció segons el pacte porti aparellada transmissió de béns de present o no. En el primer cas, que només podrà tractar-se d'un heretament cumulatiu, regulat a l'art. 431-19.2 CCCat, ja que el pacte successori que té per objecte una atribució particular de béns es considera donació (431-29.3 CCCat) hi ha efectivament alienació de l'acció o la participació, raó per la qual s'haurà necessàriament d'inscriure al llibre registre d'accions nominatives tal com disposa l'art. 55 LSA o l'art. 27 LSRL de manera que l'heretat tindrà la condició de soci de la societat anònima o de responsabilitat limitada segons sigui el cas.

En cas que es tracti d'un heretament simple (art. 431-29.1 CCCat) cal estar al règim que s'hagi pactat en allò referent a les facultats de l'heretant sobre els títols. En efecte, l'art. 431-25 CCCat disposa que en general l'heretant no té limitades les seves facultats de disposició, però en el cas de que es tracti d'accions o participacions d'una societat, es pot convenir la necessitat d'autorització de l'instituït si aquest era atorgant del pacte,

o de tercers, si no ho era. En aquest cas també s'haurà de fer constar als llibres corresponents com un gravamen (art. 57.2 LSA i art. 27.1 LSRL).

IV. REGISTRE MERCANTIL

Quan la finalitat del pacte és el manteniment i la continuació d'una empresa familiar es pot fer constar al Registre Mercantil d'acord amb el que disposa la regulació de la publicitat dels protocols familiars. El CCCat es refereix al Reial Decret 171/2007, de 9 de febrer (BOE núm. 65 de 16 de març de 2007). Aquesta norma reglamentària desenvolupa la DF 2a de la Llei 3/2007 d'1 d'abril segons la qual «*reglamentariamente se establecerán las condiciones, forma y requisitos para la publicidad de los protocolos familiares, así como, en su caso, el acceso al registro mercantil de las escrituras públicas que contengan cláusulas susceptibles de inscripción*». El RD defineix el PF en el seu article 2 com «*Aquel conjunto de pactos suscritos por los socios entre sí, o con terceros con los que guardan vínculos familiares que afectan una sociedad no cotizada, en la que tengan un interés común en orden a lograr un modelo de comunicación y consenso en la toma de decisiones para regular las relaciones entre familia, propiedad y empresa que afecten a la entidad.*» L'objecte del RD (art. 1) no és sinó regular la publicitat dels protocols familiars de societats mercantils no cotitzades, i, en particular, el seu accés al Registre Mercantil.

El RD regeix la publicitat dels protocols pels principis d'unitat, permanència i voluntarietat (VICENT CHULIÀ, *RJC*, 2008, 67). Així, l'art. 2.2 indica que la societat podrà publicar un únic protocol; a l'art. 3.3 es presumeix la vigència del protocol publicat en qualsevol de les modalitats previstes; i el 1.3 indica que la publicació serà sempre voluntària per a la societat. Tindrà legitimació per la publicació del protocol l'òrgan d'administració i serà necessari el consentiment exprés de totes les persones les dades de les quals estiguin incloses al protocol conforme la LO 15/1999, de 13 de desembre, de protecció de dades així com la seva legislació complementària.

El RD preveu dues modalitats de publicitat: formal i material.

Pel que fa la publicitat formal, el protocol podrà publicar-se:

- a) a la pàgina web de la corporació sempre i quan el domini consti al Registre Mercantil conforme a la *Ley 34/2002, de 11 de julio, de servicios de la sociedad de la información y de comercio electrónico* (art. 4 RD 171/2007);
- b) es podrà deixar constància de l'existència del protocol en el full obert de la societat i, si s'escau, de la seva publicació en el lloc web de l'empresa sense que el registrador pugui exigir la presentació del mateix, tot i que si pot comprovar la seva efectiva publicació (art. 5 RD 171/2007);
- c) es podrà incloure una còpia del document públic on consti el protocol en ocasió de la presentació dels comptes anuals (art. 6 RD 171/2007). Tot i que l'art. 6 indica que l'escriptura on consti el protocol serà objecte de qualificació registral, VICENT CHULIÀ (*RJC*, 2008, 75 i 76) sosté que no es tracta d'una qualificació plena de la validesa del document on consten els pactes, i del seu contingut en el sentit que no siguin contràries

a la llei o a l'ordre públic, sinó que es tracta d'una qualificació formal, és a dir, a identificar que el document té naturalesa jurídica de protocol familiar sense que tingui eficàcia davant tercers. El protocol no és directament inscriptible i només es pot fer juntament amb la presentació dels comptes anuals. Així ho ha confirmat la RDGRN de 30.9.2008 (RJ 2009/625) que considera vàlida la qualificació negativa del registrador d'una escriptura que contenia un protocol ja que la societat no havia presentat els comptes anuals d'aquell any, i havia presentat defectuosament els de l'any anterior, raó per la qual es va tancar el full de la societat fins que s'esmenés el defecte.

Respecte a la publicitat material, l'art. 7 RD 171/2007 preveu que qualsevol acord social inscriptible en el Registre que s'hagi adoptat en execució del protocol, haurà de fer esment d'aquesta circumstància. En aquest cas, els acords seran objecte de qualificació plena pel registrador.

ARTICLE 431-9

Nul·litat dels pactes successoris i llurs disposicions

1. Són nuls els pactes successoris que no corresponen a cap dels tipus que estableix aquest codi, els atorgats per persones no legitimades, o bé sense observar els requisits legals de capacitat i de forma, i els atorgats amb engany, violència o intimidació greu.

2. Són nul·les les disposicions en pacte successori que s'han atorgat amb violència, intimidació greu, engany o error en la persona o en l'objecte. També ho són les que s'han atorgat amb error en la finalitat o els motius, si l'error és excusable i resulta del mateix pacte que l'atorgant que ha comès l'error no hauria atorgat la disposició si se n'hagués adonat.

3. Els pactes successoris i llurs disposicions no es poden impugnar en cap cas per causa de preterició ni revocar per supervivència o superveniència de fills, sens perjudici del dret dels legitimaris a reclamar llur llegítima.

COMENTARI*

SUMARI: I. LA DISTINCIÓ ENTRE ELS PACTES SUCCESSORIS I LLURS DISPOSICIONS. II. NUL·LITAT I ANUL·LABILITAT. 1. *Pactes successoris nuls*. 2. *Pactes successoris anul·lables*. III. PRETERICIÓ ERRÒNIA I SUPERVIVÈNCIA O SUPERVENIÈNCIA DE FILLS. IV. EL DRET A RECLAMAR LA LLEGÍTIMA. LA INOFICIOSITAT DELS PACTES SUCCESSORIS.

* Per Joan EGEA FERNÁNDEZ.

El comentari als arts. 431-9 a 431-21 es realitzen en el marc de l'ajut concedit dins la convocatòria de suport a les activitats dels grups de recerca de Catalunya («Grup de recerca en Dret Patrimonial», 2009 SGR 1535), coordinat pel Prof. Dr. Joan Egea Fernández.